

Ս Ի Ո Ն

ԻՔ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1948

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ-ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԻՒ 9-10

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՈՐ (ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԱՌՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻՔՈՎ)

Գ.

ՄԵՐ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ԵՒ ՑԱՒԵՐԷՆ

Ձեռք ուզեր անգամ մը եւս միտքերու մէջ թարմացնել ամիսներէ իվեր ծանօթ եղերերգութիւնը, Պաղեստինի բովանդակ հասարակութեան ընդհանրապէս, և մեր ժողովուրդին մասնաւորաբար, որ հանգոյց թա հոնգոյց հիւտուցաւ, և ծանօթ է արդէն իր սրտառուչ բոլոր երեսներով, նոր վէրք մըն էր որ կը բացուէր սփիւռքի հայութեան մարմինն վրայ, Պաղեստինի այս տրտում և արիւնոտ իրադարձութիւններու բերումով: Սիրոն իր նախորդ երկու խմբագրականներով ջանացած էր բանալ ծալքերը քաղաքական ու տնտեսական իրադարձութիւններուն՝ որոնք Պաղեստինի երէկն ու այսօրը կը ներկայացնէին, և անոնց ընդմէջէն մեր ժողովուրդին կացութիւնը, որ օրերու այս տրտումեան մէջէն տակաւ, մտահոգիչ կը դառնայ, թէ Սուրբ Երկրէն ներս և թէ արտասահմանի մէջ: Ստեփան Կարելի չէ չհիանալ հոգեկան ու տոհմիկ այն արժէքներով՝ որ այս ժողովուրդին չէ պակասած միշտ, և որ կը ծաղկի ամէն անգամ, երբ արիւնով ուղղուի, կամ երբ նոր հարուածներ զան պեղելու իր յաճախ խոշտանգուած՝ բայց յաւէտ կենսունակ հոգին:

Աղէտի տարին կը մտնենայ իր լրձան, երբ Պաղեստինի հայ հասարակութիւնը անգործ, մասամբ կողոպտուած, ու ցրուցան, Ամմանի, Սիւրիոյ, Լիբանանի և Եգիպտոսի օտարութիւններուն մէջ, կը շարունակէ կեանքի փրկալքարը, օրուան հացին կարգոտ, բայց խաղաղ ու անմեռնչ, նպասելով նոր օրերու բարեբին: Հակառակ անոնց նկատմամբ ցոյց տրուած որոշ հոգածուէ

Թեան և խնամքին, թէ՛ մերագնէից և թէ՛ օտարներու կողմէն, անոնց բոլորին վիճակը կը մնայ անամոքելի և դժնդակ:

Աւելի նախանձելի վիճակի մը մէջ չեն անոնք՝ որոնք կը շարունակեն իրենց կեանքը Սուրբ Երկրէն ներս, Պատրիարքարանիս հովանիին տակ, Նորին Ամենապատուութիւն Սրբազան Պատրիարք Հօր կոչը նախորդ Սիոնի էջերէն, հանգամանօրէն կը ներկայացնէ այդ տաղանալը, որ տակաւ կը լայնէ իր սահմանները և մտահոգիչ կը դառնայ: Կեանքի կռիւը Սուրբ Երկրի սահմաններուն մէջ մնացողներուն համար, երկու երեսներով կը ներկայանայ, տնտեսական Խառնարկի տրտում տուրքերով, որոնք աւելի քան դժնդակ կը դարձնեն հետեւեալ բնթականերու կացութիւնը: Հակառակ ասոր սակայն անոնք բոլորը օրերու տրտմութեան հետ հաշտ՝ զայիքին յոյսերով կ'օրօրուին ու կը շարունակեն այս կերպ իրենց կեանքը:

Յարգ Սլոնը իր նախորդ և այս էջերով ջանաց միայն ընդհանուր պատկերը տալ աղէտին ու աւերին, չուզեցինք անդրադառնալ զոնոյութեան չափին՝ զորս կը խորհինք թէ Սուրբ Աթոռը և Պաղեստինի աղէտահար ժողովուրդը իրաւունք ունի սպասելու, իրմէն աւելի բախտաւոր իր արեւակիցներէն: Երախտապարտ ու շնորհակալ ենք ցարդ տրուածին համար, իբրեւ ողորմութիւն անտարկոյս, թոյլ կուտանք մեզի այս արտայայտութիւնը, նկատի ունենալով զխառնարար ուշադրութեան պակասը զորս մեր արեւակիցները կը միտին ցոյց տալ այս աղէտին մէջ, դարաւոր ու պանծալի այս Հաստատութեան և անտուն, անգործ ու հարստահարուած պաղեստինահայութեան նկատմամբ: Ինչո՞վ բացատրել անուշադրութեան այս պարագան, շօրջ տասը հազար պաղեստինահայ մմէն օժանդակութեան կարօտ մերագն ժողովուրդին նկատմամբ: Տրտունջ չէ որ կը յայտնենք, այլ մեր այրող կարիքը պահանջի վերածած, կը սիրենք յուսալ աւելին, համաձայն զոնոյութեան չափանիշի մը՝ զոր կը խորհինք թէ մմէն հայու պարտքն է այս կարգի աղէտներուն հանդէպ: Չենք պահանջեր անշուշտ որ մարդիկ խոշոր զոնոյութիւններ ընեն, բայց կը սպասենք որ նիւթապէս բախտաւորուած մեր արեւակիցները աւելի ուշադիր ոգիով կատարեն սրտի իրենց պարտականութիւնը, հաւատարիմ կարենալ մնալու իրենց արեան և անուսին, բախտէն զարնուած իրենց եղբայրներուն հանդէպ:

Անցնող քսանհինգամեակի ընթացքին, սփռուքի մեր ժողովուրդը զանազան երկրամասերուն վրայ, ուր ան կազմակերպելու զացած էր իր կեանքը, յաճախ ենթակայ եղաւ բնական ու մարդկային արհաւիրքներու, սակայն ոչ մէկ ատեն իր վերքը մնաց անխնամ և իր կարիքը անհատուցանելի: Կարեկցելու և տալու զգայարանքը յաւէտ կենդանի իրողութիւնն է եղած մեր ժողովուրդին, որով ան ջանացած է միշտ կենսունակ պահել ինքզինքն ու իր դարերը, հակառակ իր վրայ խուժող բազմապիսի աղէտներուն, որոնց ենթակայ եղած է ինքը դարերով, իր տրտում ու արիւնոտ պատմութեանը ընթացքին:

— Մեծ տեսանդի սպառնալիքով չենք ուզեր լսել ձայնը ահաւորին, որով երբեմն աղաղակեց, անկաւ Բաբելոն, անկաւ Բաղաֆն մեծ: Եւ սակայն աշխարհալուր իրողութիւն է որ աւերի ու սուզի մէջ է սրբազան Բաղաֆն Նուաղելմ: Այս անակնկալ բօթը ինչպէս բովանդակ քրիստոնեայ աշխարհը, այնպէս ալ ամէն հայու սիրտ վիշտով լեցուց անտարակոյս, որովհետեւ այդ

համատարած աւերին ու արիւնին իրենց բաժինը կը բերէին նաև հայեր, որոնք տարիներով ի զին ծանրակիր զոհողութիւններու և ջրտանց, կրցեր էին շինել համեստ տնտեսութիւն մը, և հայթայթել ապրուստի տանելի միջոցներ։ Անոնք բոլոր այժմ սնօթութեան և մերկութեան սպառնալիքին տակ և իրենց դիակներուն հետ անմխիթար կը մնան, կարօտ կարելի օժանդակութեան։

Սուգ, աւեր և որբութիւն, բնական վիճակներ են եղած մեզի, իսկ սգահանդէսներ և ցաւակցական խօսքեր՝ մեր աժան և դիւրահաւոյց պարտաւորութիւնները։ Մեր հայու նուիրական պարտքն է զաղջ և անտարբեր չմնալ մեր հարազատներու աղաղակին և պէտքին, և յանուն այս ժողովուրդի մեծագոյն առաքինութեան, որուն շնորհիւ ան կրցած է պահել ինքզինքը դարերով, յանուն մեր անցեալ արիւնոտ փառքին և ապագայի երազին, որոնք մըշտ վեր են բռնած զմեզ խաւարէն ու կորուստէն, յանուն ապրելու և ապրեցնելու մեր զօրեղ բնազդին, որուն դէմ մեր վրայ ինկող հարուածները փոխանակ զայն չքացնելու, աւելի պայծառ դիտակցութեան են վերածեր զմեզ, չինայինք մեր կարելին, որպէսզի չխռովի ազգային մեր խղճմտանքը։ Աստուած որ զերազանց հայրն է որբոց և կարօտելոց, պիտի կշտամբէ զմեզ անտարակոյս, եթէ տեսնէ մեր օիրտները անզգած և քարացած, մեր ձեռքերը ունայն և կարկամ՝ մեր հարազատներու կարիքներուն դէմ, եթէ մեր դիւրութիւնները, հանգիստը և կեանքը եղբայրաբար չենք ուզեր բաժնել մեր արենակիցներուն հետ։

Նուիրական պարտքի մը զգացումով, ասիւնքի մեր հարազատները պարտին մխիթարութեան առիթը հանդիսանալ Պաղեստինի աղետահար հայութեան։ Հացի պատառներու և հին զգեստի կտորներու հրաւէրը չէ զոր երկիցս այսպէս կը կրկնենք այս էջերէն, այլ հայու նուիրական զգացումներու և պարտականութեան հեղումը այս անգամ եւս, պաղեստինահայութեան հասած այս ողբերգութեանը առիթով։

Ամէն հայ իր հողին մէջ դեռ վառ կը պահէ դառն յիշատակը անցեալի դժիւմ օրերուն և կարօտութեան, ուր նիւթական դոյզն օգնութիւն մը, և բարի խօսք մը նոյն իսկ սփոփանք էին իրենց։

Մեր պարտականութիւնն է անգամ մը եւս յիշել և յիշեցնել մեր կտորիք ասիւնքի մեր համեմատաբար բախտաւոր արենակիցներուն, կրկնելով աւետարանի երբեք չհինցող պատգամը. — քէ գաւաթ մը պաղ ջուրն անգամ անվառ չի մնար։

